
P r i k a z i i o s v r t i

Upoznati vjeru

Razmišljanje nad Sažetkom Katekizma Katoličke crkve

Catechismo della Chiesa Cattolica. Compendio, Libreria ed. Vaticana – Ed. san Paolo, Città del Vaticano – Cinisello Balsamo, 2005., 205 str.

Kao prvi značajniji dokumenat svojega pontifikata papa Benedikt XVI. promulgirao je 28. lipnja 2005. *Sažetak (Kompendij) Katekizma Katoličke crkve*. Taj čin, posve sigurno, daje osobit pečat početku njegove petrovske službe, te je stoga i značajan i znakovit.

Kardinal Josef Ratzinger, kao dugogodišnji predstojnik Kongregacije za nauk vjere, dao je velik obol stvaranju i uobličenju *Katekizma Katoličke crkve* koji je objavljen 1992. godine i koji je naišao na velik odjek u Katoličkoj crkvi a i izvan nje. Ipak, kao ni drugi dokumenti učiteljstva, nije ostao ni bez oporbe. Papa Ivan Pavao II. zamislio je da taj veliki katekizam bude temelj i osnova za oblikovanje katekizama u partikularnim Crkvama, koji bi trebali unijeti vlastite elemente i odgovoriti posebnim okolnostima života svake pojedine Crkve. Od te ideje polazi i Benedikt XVI.

1. Što se zapravo nije dogodilo?

Nije se, barem ne u mnogim dijelovima Crkve, dogodilo ono što je Ivan Pavao II. želio i čemu se nadao. KKC je preveden na više od 50 jezika, ali je pitanje je li doista preveden – prenesen do vjernika da im postane dostupna, ukusna i probavljiva duhovna hrana. Ovdje, da bismo bili pošteni, valja razlikovati dvije razine. Jedna su katekizmi u vidu udžbenika za djecu i mlade, u okviru školskog vjeronauka i župne kateheze, odnosno priprave za sakramente ispovijedi, pričesti i potvrde. Na toj je razini obavljen određen posao *uskladjivanja* vjeronaučnih programa i katekizamskog sadržaja s KKC-om, koji

je negdje malo bolje a negdje malo slabije uspio. No ono što se uglavnom posvuda nije dogodilo, a na što su upozorili i sudionici Međunarodnoga katehetskog kongresa u Rimu 2002. godine, jest da su izostali katekizmi za odrasle. Jednostavno rečeno, ono što je Papa želio, pa čak i izričito zahtijevao od mjesnih Crkava, nije se ostvarilo.

2. Sažetak – odgovor na zastoj?

Spomenuti Međunarodni katehetski kongres, organiziran prigodom 10. obljetnice KKC-a predložio je da se sastavi *Sažetak – Kompendij KKC-a*. Papa Ivan Pavao II. je, kako u Uvodu svjedoči kardinal Ratzinger, objeručke prihvatio tu zamolbu i 2003. osnovao posebno povjerenstvo na čelu s predstojnikom Kongregacije za nauk vjere. Rezultat rada tog povjerenstva, te plod konzultacija s biskupskim konferencijama diljem svijeta, ovaj je tekst, koji je dovršen do cvjetnice, 20. ožujka 2005. Pitanje je što se zapravo ovim kompendijem htjelo? Tek skratiti preveliki KKC ili sažeto predstaviti sadržaj vjere na drugi način (drugom metodom), dodati nešto čega u KKC-u nije bilo ili pak (uza sve to) ponovo pružiti poticaj da se oblikuju katekizmi u mjesnim Crkvama? Na to pitanje u uvodu nije jasno odgovoreno – osim da je “vjerna i sigurna sinteza KKC” koja se “kratkoćom, jasnoćom i cjelovitošću upućuje svakoj osobi”. Ipak, da se naslutiti da je vjerojatno od svih spomenutih tema bilo barem ponešto. Uz to, i u samoj Crkvi raste svijest o potrebi malih formi, budući da se velike forme teže prihvaćaju.

3. Stara mudrost za budućnost?

Ipak, usudio bih se ustvrditi da u želji za sastavljanjem ovog *Sažetka* stoji još nešto, a to je tisućugodišnje iskustvo u pouci vjere. Crkva živi na temeljima Pisma i Predaje, koji nisu prenošeni kao “mrtvo slovo na papiru”, nego kao živa stvarnost, kao poruka i pouka, u formi riječi i na način svjedočenja.

Forma dijaloga bitno je teološka forma. Bog dijalogizira s čovjekom (i to je Objava), čovjek je pozvan da dijalogom s ljudima potvrdi svoj dijalog s Bogom. A dijalog je razgovor. Govoriti i odgovarati. Pitati i odgovarati. Pitati i slušati! Upitati i poslušati! To je dijalog! Stoga mi se čini kako dijaloška forma *Sažetka* KKC-a nije (niti smije biti pretvorena u) infantilno ispitivanje, nego razgovor. Da bi razgovor bio prav, dobar i valjan, treba se usuditi postaviti pitanja! I to ne bilo kakva, nego prava, životna pitanja! Iz te teološke forme dijaloga onda sasvim logično izrasta i katehetska forma (koja je u biti pedagoška, a povijest spasenja – prema istočnim ocima u stvari i jest *Božja pedagogija*).

4. Četiri dijela kao četiri dimenzije života

KKC se sastoji od četiri neodvojivo povezana dijela: *Vjerovanje*, *Bogoštovlje*, *Moral* i *Molitva*. Tu strukturu vjerno slijedi i Sažetak KKC-a, a Benedikt XVI. uvjerava kako se zapravo radi ne samo o cjelovitosti iznošenja kršćanske vjere nego o cjelovitosti života vjere, koji, slikovito rečeno, zahvaća i ono što je gore (nebesko) i ono što je dolje (ljudsko), i ono što je iza nas (prošlost – ne samo grijeha nego i objektivnog spasenja) i ono što je ispred nas (Božja budućnost kojoj se nadamo). Četiri zakona, *Lex credendi*, *Lex celebrandi*, *Lex vivendi* i *Lex orandi* međusobno se slažu i prepleću u živo tkivo koje odiše istinom, ljepotom, dobrotom i ljubavlju. Sve te niti slažu mozaik čija se veličina, po svoj prilici, pravo razabire s distance, ne samo prostora i vremena nego i kad se čovjek od njega udalji u svojim odlukama i činima, pa u gorčini iskustva shvati što je izgubio.

Budući da se KKC-u prigovaralo kako je četvrti dio (molitva) najskromniji po obujmu i sadržaju, Sažetak je nadopunjen dvama dodatcima. Opširniji dodatak sadrži opće molitvene obrasce katoličke tradicije, ali i po jednu lijepu molitvu iz koptske, sirske-maronitske i bizantske tradicije. U drugome, kraćem dodatku najvažnije su formule katoličke vjere. I jedan i drugi dodatak, čini nam se, trebali bi uvijek biti neizostavni dio svakog katekizma!

5. Sažetak Katekizma u vrijeme multimedijalnosti?

Papa ističe kako su osobitost Sažetka likovni prilozi. I zaista, iz bogate kršćanske likovne tradicije izabrane su prekrasne ikone i slike, koje “pomažu da se bolje shvati i u svojoj ljepoti doživi sadržaj vjere”. Ovaj detalj upućuje na “važnost upotrebe slika u katehezi” veli sam papa. A što to danas znači? Nisu li ikone i svete slike zapravo negdašnji *multimedijalni* pristup stvarnosti vjere, njezinu svjedočenju i prenošenju? Nije li već blagopokojni papa Ivan Pavao II. krenuo na put multimedijalnosti svojim CD-om s pjesmom i molitvom *Oče naš!*?

Spomenimo i kao važnu činjenicu da su u Sažetku zapravo predstavljene dvije vrste slika: one koje odišu čistim simbolizmom (poglavito ikone i ilustracije liturgijskih knjiga) ili nanovo oblikovanim simbolizmom (Beato Angelico), ali ima i nekoliko onih što naprotiv dišu tvarnošću, realizmom (posebno El Greco). Pada nam na pamet da se i u toj dvostrukosti može iščitati teološka poruka, primjerice u kontekstu početka Ivanova prologa: *Riječ je tijelom postala*. Vječna Riječ – predložena je ikonografskom simbolikom, a kruta realnost Kristove tjelesne žrtve realizmom!

No, upitajmo se ovdje još nešto! Možemo li očekivati ovaj Sažetak na CD-u ili multimedijalnom DVD-u, sa 3D grafikom i tonskim zapisom, primjerice molitava! Čini mi se da bi to ne samo

mogao, nego trebao biti sljedeći logični (katehetski) iskorak za treće tisućljeće!

6. *Nikad neriješen problem!*

No, ništa što je ljudsko nije savršeno, pa tako ni ovaj Sažetak. Čini se da se opet, kako je rečeno na početku, nalazimo pred istim izazovima:

- Prvo pitanje glasi: *Jesu li postavljena pitanja prava?* Je li doista trebalo postaviti 598 pitanja (da bi se minuciozno slijedilo KKC) ili ih je moglo biti i manje, a da odgovori budu povezaniji? O tome će, zasigurno, biti rasprave nadugo i naširoko! Međutim, to se pitanje ne smije ostaviti otvorenim! Poglavitito ne u svijetu koji se tako brzo mijenja i koji sve sažima!

- Drugo pitanje je: *Tko još razumije taj jezik vjere?* Sažetak nastavlja, u posvemašnjoj vjernosti KKC-u, bez premišljanja rabiti teološko pojmovlje kršćanske tradicije, koje – nažalost – više nije pojmovlje naše svakodnevice. U čemu je opasnost? Ako se dogodi (a bojati nam se je da će se upravo to zbiti) da se ovaj Sažetak u mjesnim Crkvama uzme “zdravo za gotovo” te da vjeroučitelji ostanu na njegovu pojmovlju, ne trudeći se prevesti ga na shvatljiv jezik današnjice, tada je teško vjerovati kako će polučiti dublji učinak.

- Treće pitanje je: *Koje se zadaće pastira mjesnih crkava, teologa i katehitičara mogu iščitati iz ovoga Sažetka?* Da li samo prevesti i predati u ruke vjernicima i ljudima dobre volje? Da li praviti vlastiti *Kompendij*, primjeren okolnostima vremena, mjesta, jezika i kulture? Nije li ta ponuda na razini opće Crkve zapravo zadaća za budućnost?

7. *Nadiđeni strah?*

I na kraju ovoga razmišljanja, neka mi bude dopušteno izraziti radost poradi ovoga *Sažetka KKC-a*. Ne radi se samo o tome da je potvrđena valjanost naših nastojanja da načinimo i objavimo sličan Sažetak (već 1996.), nego još više stoga što on potvrđuje kao na razini učiteljstva Crkve nema straha, bojazni od poučavanja vjere i propitivanja vjere. I postavlja mi se pitanje: Je li moguće da stručnjaci u katehezi i oni koji podučavaju buduće vjeroučitelje pobijede *strah od učenja?*, i da na pravo mjesto stave sadržaj u odnosu na metodu? Naime, i najneukijem je jasno da *ako se ne zna što, kako će se znati razlog (zašto), i kako će se izabrati način (kako)?*

A svima nam je upravljen poziv da upoznamo Gospodina našega i Spasitelja Isusa Krista, kako bismo znali zašto živimo i kako ćemo doći onoj sreći koja neće imati kraja.

Ante Mateljan

O smrti Hrvatima

Pok. Stjepanu Hosuu, svomu nastavniku iz
latinskoga i grčkoga

Velika tajna neodoljivo privlači

Preuzetno je misliti da se može ukratko, a ne može ni opširno, što duboko izreći o smrti. Ona nas, kao čovjekova velika tajna i zagonetka, uvijek ponovno, privlači svojom dubinom. Nakon smrti pape Ivana Pavla II., smrt je još bliža onomu tko o njoj razmišlja, a osobito onomu tko je bolestan.

Ako prihvatim da je ona veoma bliza stvarnost, gotovo kao iz beramskih fresaka, htio bih nešto naučiti iz svake koju doživim. Odavno sam zapanjen kolika je borba, ljudska i duševna, da ljudi ulažu toliko snage da ostanu posve pusti na zemlji i da je prevladaju, nadilazi svagdanje, ono koje je daleko i neukroćeno smrću, koje se potvrđuje ljudskim nemanjem, divljinom i mladenačkom površnošću.

Hrvati malo i sporo uče od svojih prethodnika, starijih, koji su prošli svoje klance jadikovce, glada, golotinje, bosotinje i svakovrsnoga drugog jada. Što je to što je nas, koji smo to djelomično ponovili i prošli, odvojilo od toga iskustva i poštovanja iskustava smrti, tolike rodbine, smrti na Bleiburgu i na Križnomu putu, u tuđini, od smrti u Njemačkoj, Austriji, Švicarskoj, Belgiji, Francuskoj, SAD-u, Australiji, Kanadi i u drugim zemaljama?

Tko ili što i zašto tako učinkovito zamjenjuje tvrdnje, životne postavke za životne zaključke? Što ili tko je tako uspješno 'naučio' da dosadanje 'kršćanske' obitelji ne obavijeste svoju rodbinu o smrti svoga člana, zašto ne jave da je netko od rodbine u bolnici, da netko boluje od teške bolesti, zašto ne razumjeti onoga tko je teško obolio i bori se za život? To ne mogu protumačiti, kršćanski shvatiti a ni prihvatiti. Je li za to krivac što svatko ima kakav-takav ručak, malo svoga životnoga prostora, hrane, pića, djecu, novce, stanove, automobile i dr., što čovjeka lažno napuhuje pred njim samim a i pred njegovom okolinom ili je to neki čudni zamor stvari ili...? Ne znam.

Zašto se Hrvati ne boje i ne uzmiču ni pred smrću, pa ni svojim zauvijeknim iščeznućem? Zašto oni pale robu i stvari svojih (dragih) pokojnikâ, roditeljâ, rodbine? Time zatiru trag i dio svoje nasljedne kulture, uništavaju svoje, mučno stečeno, kao da je ono kužno, dio svoje obiteljske i narodne baštine. Zašto to oni čine? U tomu su gotovo beziznimno revni ne samo malo pismeni nego i malo pismeniji,

na selu i u gradu. U tomu su mnogi dosljedni, kao prema nekomu nesretnu dogovoru i o spaljenim tragovima njihove rodbine.

Zašto velika većina stanovnika na selu svojata tuđe kuće, obore, nakapnice, tuđu zemlju, vodu, zajedničku zemlju i t. d.? Zašto im je malo njihov(a) grob(nica), pa posežu za tuđim grobovima i zajedničkim grobnicama?

Hrvatska pohlepa, komunisti i stećci

Kako odgonetnuti tu hrvatsku pohlepu i duševnu zatrovanost i maloumnost, koja se nastoji narugati i omalovažiti i smrt svoje rodbine i sunarodnjaka i tisućljetnu uljudbu? Zašto su tzv. 'vjerni' Hrvati i svećenici u Dalmatinskoj Zagori i u Hercegovini razbili i razbijaju mnogo stećaka – nadgrobnih spomenika svoje rodbine, sunarodnjaka i predaka, da bi njima gradili crkve, kapelice, grobljanske zidove, nadgrobnne križeve, nadgrobnne humke, grobnice, oltare (kao što je, prije nekoliko godina učinjeno u buškoblatskomu Prisoju, a na tomu je 'oltaru' (stećku) misu govorio mostarski biskup dr. Ratko Perić)?

Je li samo tvarno siromaštvo razlog te neuljudbe i nepoštivanja najtemelnije uljudbe i graditeljskoga naslijeđa?

U hrvatskim su gradovima komunistički podmitljivci i svakovrsni smutljivci upropastili dijelove gradovâ, kao što je Split i njegova okolica, dio Solina, dio Kaštela i dr. To se dogodilo i s cestama u tim mjestima, s nogostupima, elektrovodovima, vodovodom, sa svime čime su oni raspolagali ili na što su mogli utjecati, jer su opću stvar podčinili svojoj višerazinskoj pohlepi. Oni su to činili sa svakim tavnim područjem i područjem duha, upregnuvši u svoj 'posao' hrvatske udbaše, izdajice, doušnike, ubojice, ljude koji su često i danas na vlasti, različite pohlepnike i t. d. To su ustrajno i dosljedno izvršavali, vjerno pužući pred svojim nalogodavcima, kao psići pred svojim gospodarima, dajući prednost svomu najnižemu.

Zašto je onima koji su ostali na selima malo njihova i tuđega i cijelih polja, njiva, ograda, vrtova? Što ih to tjera da svojom pohlepom ne daju mira svojim predcima ni rođacima, a ni Božjoj pravdi, pa da čovjek ne može doći svojoj rodnoj kući od mnogih 'rodbinskih' nereda? Što je to što je u Hrvatima ostalo kao najpodliji ljudski trag i još ih nije osvijestilo, unatoč svemu viđenomu i doživljenomu po svijetu, ni kršćanstvo, ni raspeti Krist, ni smrt..., pusta ognjišta, pa ni puko i najprizemljenije shvaćanje i siromaštvo duha i života?

Vlade Lozić